

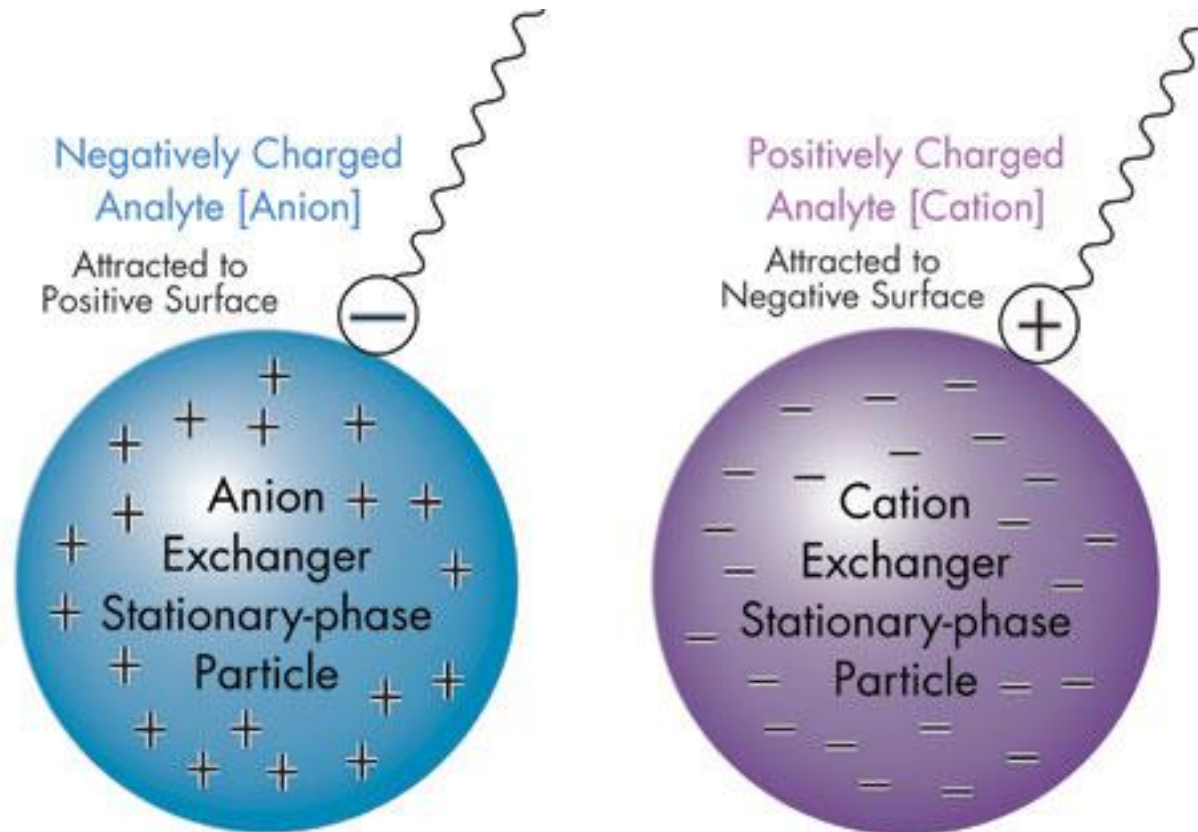
ΚΕΦ. 16

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΜΕ
ΙΟΝΑΝΤΑΛΛΑΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Βασίζεται στην **αμφίδρομη ανταλλαγή ιόντων** μεταξύ μιας εξωτερικής υγρής φάσης και ιοντικών θέσεων μιας στερεής αδιάλυτης φάσης, του **ιονταλλάκτη**.

Αρχή Ιονανταλλαγής

Κατηγορίες Ιονανταλλακτών

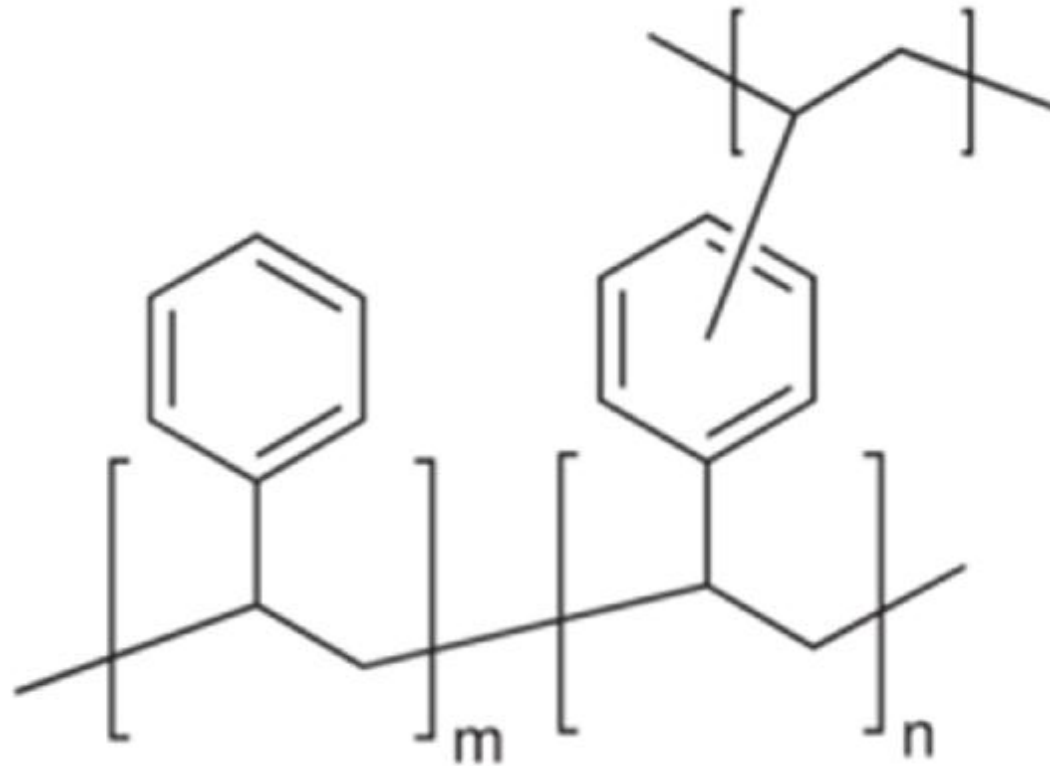
- Ανόργανοι φυσικοί και συνθετικοί ιονανταλλάκτες
  - Ζεόλιθοι (πυριτικά άλατα Al, Ca, Na, K)
  - Άργιλλοι
- Οργανικοί ιονανταλλάκτες φυσικής προέλευσης
- Ιονανταλλάκτες από γαιάνθρακες
- Ιονανταλλακτικές ρητίνες (συνθετικοί οργανικοί ιονανταλλάκτες
  - Η πλέον ενδιαφέρουσα κατηγορία

Ιονανταλλακτικές Ρητίνες

Ion exchange resins

- Υψιμοριακές πολυμερείς οργανικές ενώσεις
  - Συνήθως προϊόντα συμπολυμερισμού στυρολίου – διβινυλοβενζολίου
- Αδιάλυτες στο νερό και συνήθεις οργανικούς διαλύτες
- Περιέχουν ιονίσιμες δραστικές ομάδες
  - Κατιοντικές, ανιοντικές

Συμπολυμερές Στυρολίου - Διβινυλοβενζολίου

Άλλοι Ιονανταλλάκτες

- Πολυσαγγαρίτες
  - Κυτταρίνη
  - Δεξτράνη (Sephadex)
  - Αγαρόζη (Sepharose)
- Πολυακρυλαμίδιο (με προσθήκη ιονίσιμων ομάδων)
- Ονομάζονται ιονανταλλακτικές πηκτές ή γέλες, γιατί είναι μαλακότερης υφής από τις ρητίνες πολυστυρολίου

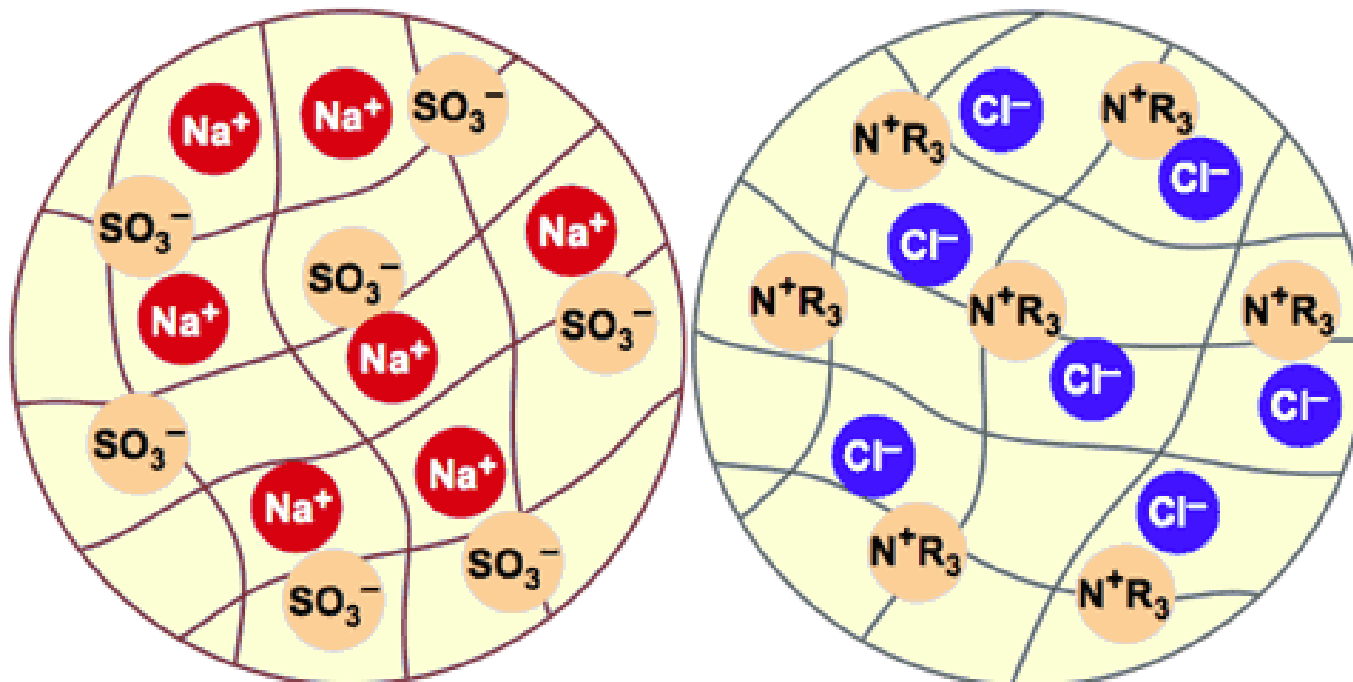
Μορφή Ιονανταλλακτικής Ρητίνης

Ιονίσιμες Δραστικές Ομάδες Ιονταλλακτών

- Ιονίζονται προς ιόντα μόνιμα προσκολλημένα στην αλυσίδα του πολυμερούς και προς αντισταθμιστικά ιόντα (counter ions) στην υγρή φάση, που μπορούν να ανταλλάγουν αντιστρεπτά με ιόντα ομώνυμου φορτίου

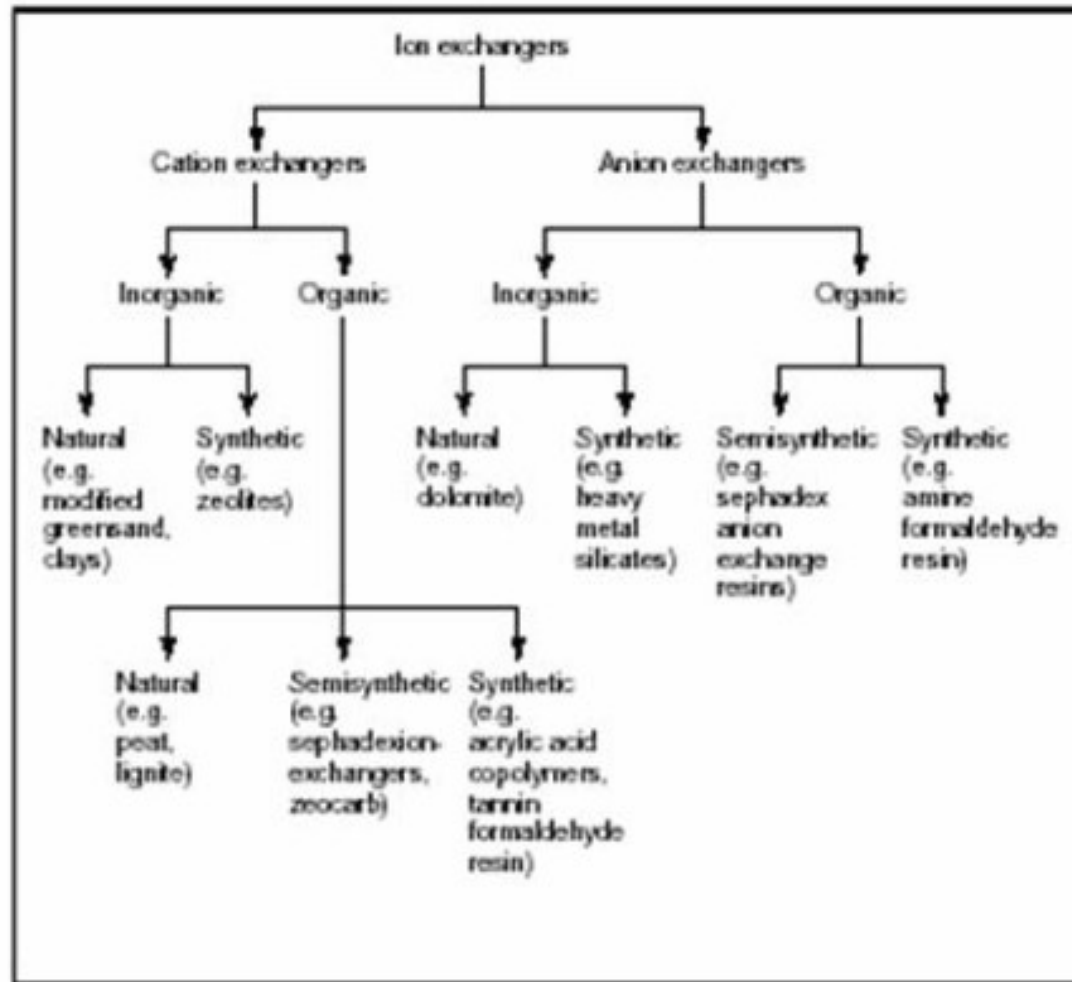
Τύποι Ιονταλλακτικών Ρητινών (1)

- **Ανάλογα με είδος ιονίσιμων ομάδων**
  - Κατιονανταλλακτικές
    - Με όξινες ομάδες, αρνητικά φορτισμένες, με κατιόντα ικανά να ανταλλάγουν με κατιόντα του διαλύματος
  - Ανιονανταλλακτικές
    - Με βασικές ομάδες, θετικά φορτισμένες, με ανιόντα ικανά να ανταλλάγουν με ανιόντα του διαλύματος

Τύποι Ιονταλλακτικών Ρητινών (2)

- Με βάση την ισχύ των ιονίσιμων ομάδων (βαθμού ιονισμού)
  - Ισχυρώς όξινες
  - Ασθενώς όξινες
  - Ισχυρώς βασικές
  - Ασθενώς βασικές

Τύποι Ιονανταλλακτών

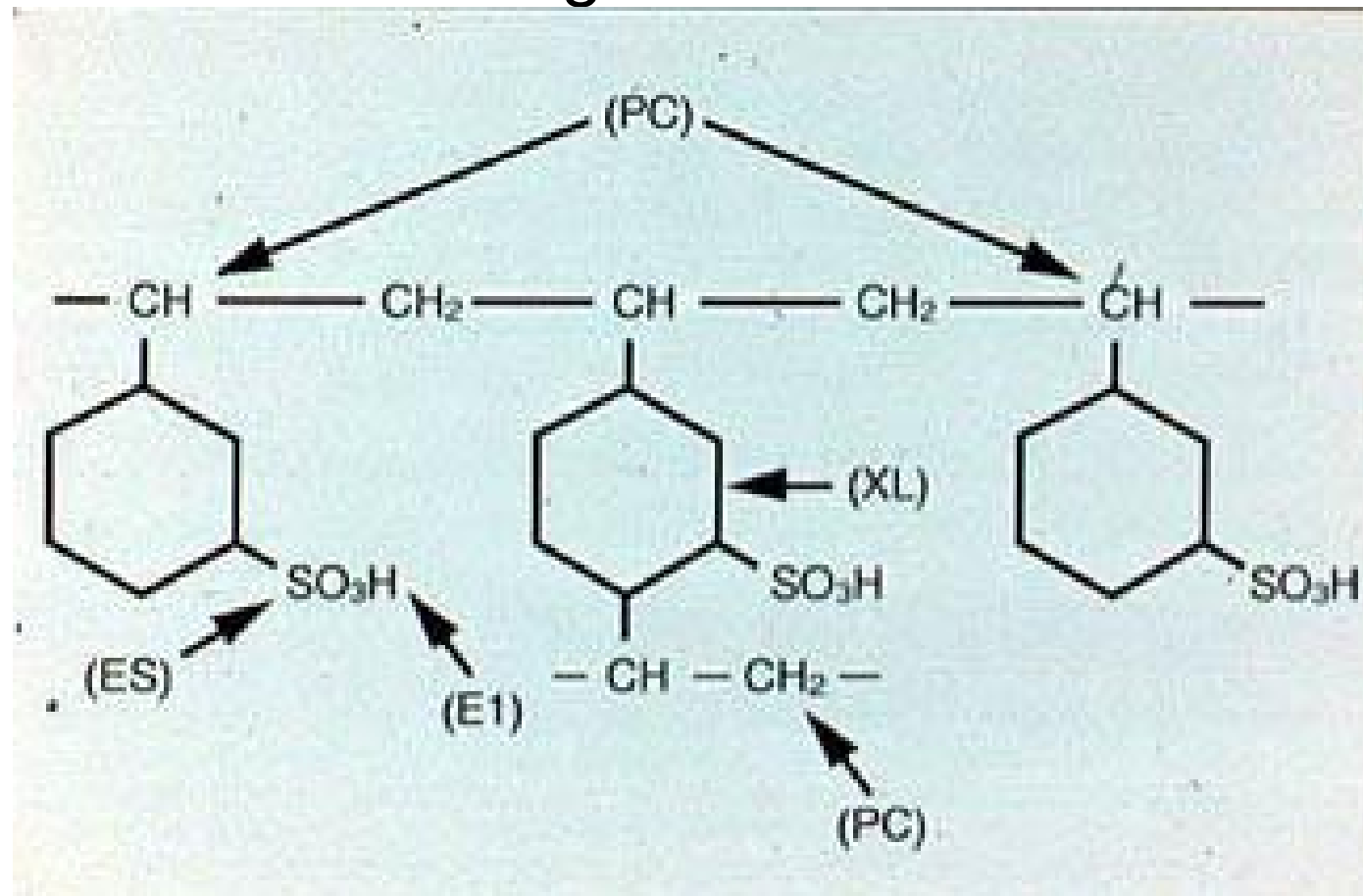

Ισχυρώς Όξινες Ρητίνες (1)

- Εμπορικά ονόματα: Dowex 50, Amberlite IR-120, Sephadex C-50
- Περιέχουν ομάδες:
  - $\text{SO}_3\text{-H}^+$
  - $\text{PO}(\text{OH})_3$
  - $\text{AsO}(\text{OH})_2$
- Δρουν σε όλη την κλίμακα του pH
- Υπό μορφή οξέος ή άλατος

Ισχυρώς Όξινη Ιονανταλλακτική Ρητίνη Amberlite IR-120

PC: polymer chain, ES: Exchange Site, EI:
Exchangable Ion

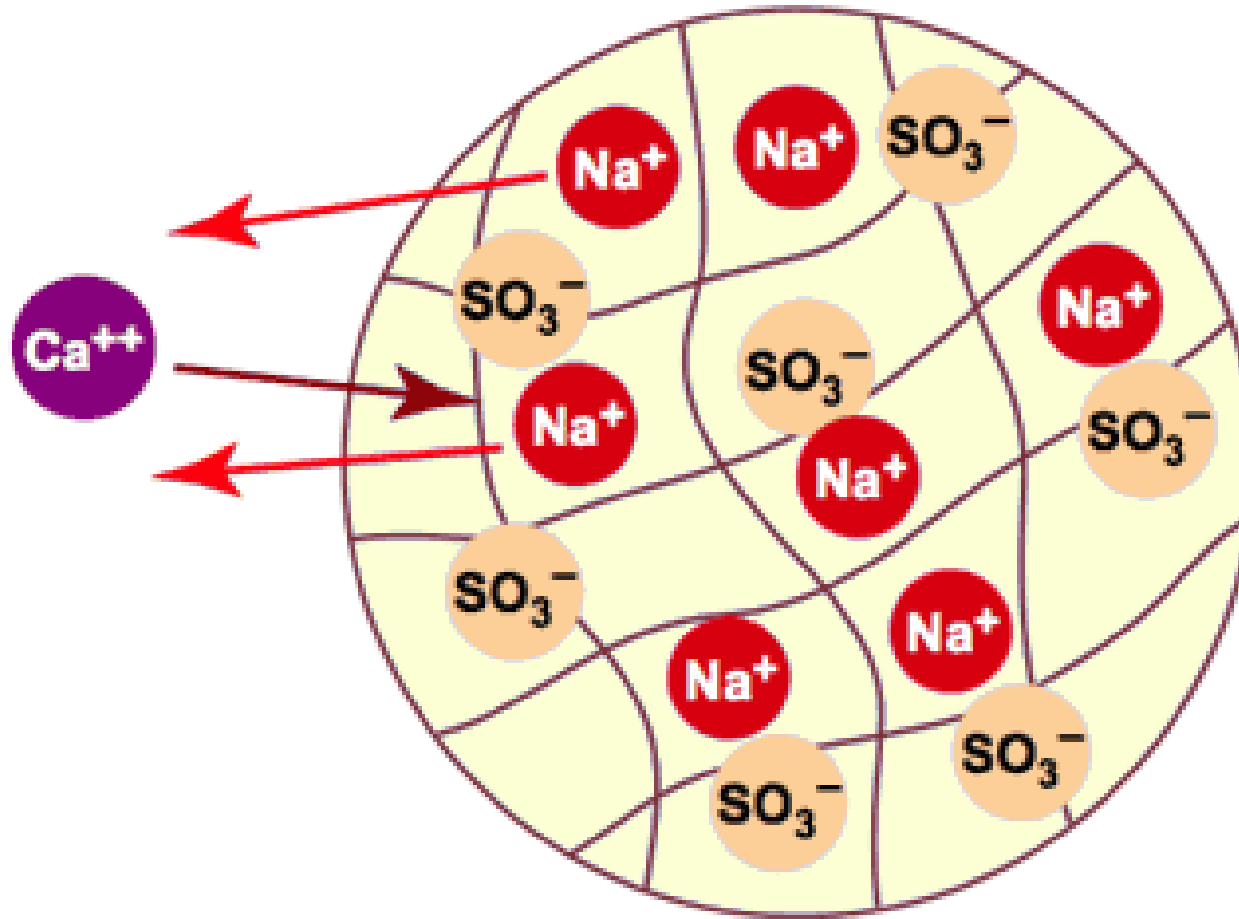

Ισχυρώς Όξινες Ρητίνες (2)
Παραδείγματα Ιονανταλλαγής

R = αμετάβλητο τμήμα μορίου ρητίνης

- $\text{RSO}_3\text{-H}^+ + \text{Na}^+\text{OH}^- \leftrightarrow \text{RSO}_3\text{-Na}^+ + \text{H}_2\text{O}$
- $\text{RSO}_3\text{-H}^+ + \text{Na}^+\text{Cl}^- \leftrightarrow \text{RSO}_3\text{-Na}^+ + \text{H}^+\text{Cl}^-$
- $2\text{RSO}_3\text{-Na}^+ + \text{Ca}^{2+}\text{Cl}_2^{2-} \leftrightarrow (\text{RSO}_3^-)_2\text{Ca}^{2+} + 2\text{Na}^+\text{Cl}^-$
- Κατ' εξοχήν χρησιμοποιούμενες
κατιονανταλλακτικές ρητίνες

Ιονανταλλαγή Na^+ ισχυρώς όξινης
ρητίνης από Ca^{2+} του διαλύματος

Ασθενώς Όξιμες Ρητίνες

- Εμπορικά ονόματα:
  - Amberlite IRC-50
  - Sephadex CM C-50
- Περιέχουν ομάδες: $-COOH$ και $-OH$ (φαινολικό)
- Χρησιμοποιούνται μόνο σε ουδέτερο ή αλκαλικό περιβάλλον
- Εκλεκτική δέσμευση κατιόντων ισχυρώς βασικών ουσιών παρουσία ασθενών βάσεων

Ισχυρώς Βασικές Ρητίνες (1)

- Εμπορικά ονόματα:
  - Dowex 1 ή 2
  - Amberlite IRA-400
- Περιέχουν ισχυρώς βασικές ομάδες τεταρτοταγούς αμμωνίου, π.χ
$$-N(CH_3)_3^+OH^-$$
- Χρησιμοποιούνται σε όλη την κλίμακα pH
- Για δέσμευση ανιόντων ισχυρών ή ασθενών οξέων και ανταλλαγή ανιόντων

Ισχυρώς Βασικές Ρητίνες (2)

Παραδείγματα Ιονανταλλαγής

- $\text{RN}(\text{CH}_3)_3^+ \text{OH}^- + \text{H}^+ \text{Cl}^- \leftrightarrow \text{RN}(\text{CH}_3)_3^+ \text{Cl}^- + \text{H}_2\text{O}$
- $\text{RN}(\text{CH}_3)_3^+ \text{OH}^- + \text{CH}_3\text{COO}^- \text{H}^+ \leftrightarrow$
 $\text{RN}(\text{CH}_3)_3^+ \text{CH}_3\text{COO}^- + \text{H}_2\text{O}$
- $\text{RN}(\text{CH}_3)_3^+ \text{OH}^- + \text{Na}^+ \text{Cl}^- \leftrightarrow \text{RN}(\text{CH}_3)_3^+ \text{Cl}^- +$
 $\text{Na}^+ \text{OH}^-$
- $\text{RN}(\text{CH}_3)_3^+ \text{Cl}^- + \text{Na}^+ \text{NO}_3^- \leftrightarrow \text{RN}(\text{CH}_3)_3^+ \text{NO}_3^- +$
 $\text{Na}^+ \text{Cl}^-$

Ασθενώς Βασικές Ρητίνες (1)

- Εμπορικά ονόματα:
  - Dowex 3
  - Amberlite IR-45
  - Sephadex DEAE A-50
- Περιέχουν πρωτονιωμένες αμινομάδες:
  - Πρωτοταγείς: $-\text{NH}_3^+$
  - Δευτεροταγείς: $-\text{NH}_2\text{CH}_3^+$
  - Τριτοταγείς: $-\text{NH}(\text{CH}_3)_2^+$

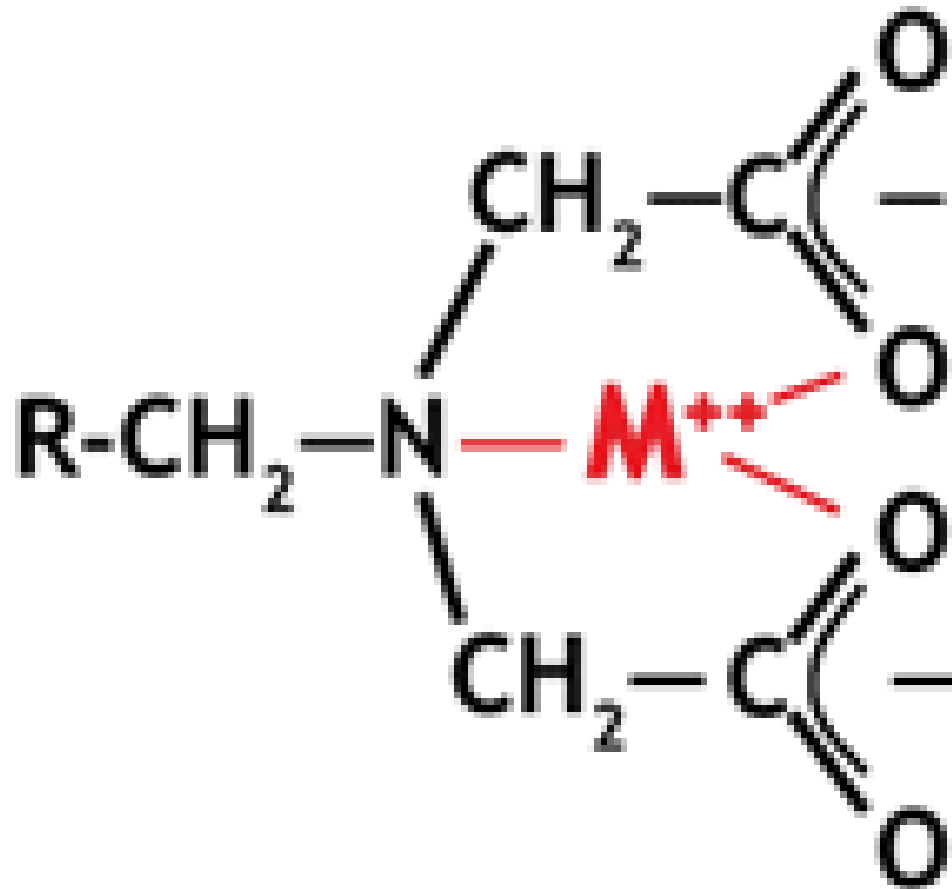
Ασθενώς Βασικές Ρητίνες (2)

- Δρουν σε όξινο περιβάλλον υπό μορφή άλατος
- Χρησιμοποιούνται για διαχωρισμό ασθενών οξέων από ισχυρά οξέα με κατακράτηση μόνο ανιόντων ισχυρών οξέων
- $\text{RNH}_3^+\text{Cl}^- + \text{R}'\text{SO}_3^-\text{H}^+ \leftrightarrow \text{RNH}_3^+\text{R}'\text{SO}_3^- + \text{H}^+\text{Cl}^-$

Χηλικές Ρητίνες

- Περιέχουν δραστική ιμινοδιοξική ομάδα
$$-\text{CH}_2\text{N}(\text{CH}_2\text{COOH})_2$$
- Σχηματίζει χηλικά σύμπλοκα με πολλά κατιόντα

Σχηματισμός Χηλικού Συμπλόκου

Ιδιότητες – Συμπεριφορά Ρητινών (1)

- Φύση δραστικών ομάδων
  - Καθορίζει το είδος των ανταλασσόμενων ιόντων
- Αριθμός δραστικών μονάδων
  - Καθορίζει την ανταλλακτική χωρητικότητα
- Ισχύς δραστικών ομάδων
  - Καθορίζει την εκλεκτικότητα

Ιδιότητες – Συμπεριφορά Ρητινών (2)

- Μέγεθος κόκκων
  - Καθορίζει την ταχύτητα ιονανταλλαγής και διαπερατότητα στήλης από ρητίνη
- Αριθμός διακλαδώσεων
  - Καθορίζει τη συνεκτικότητα, το πορώδες και τη διόγκωση της ρητίνης

Ανταλλακτική Χωρητικότητα (Exchange Capacity) ή Ικανότητα Συγκράτησης

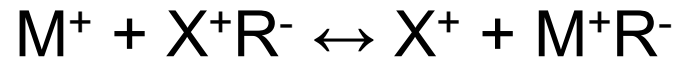
- Μέτρο ικανότητας να συγκρατεί ανταλλάξιμα ιόντα
- Ορίζεται ως ο αριθμός meq ιόντων (H^+ , Na^+ , OH^- , Cl^- , κλπ) ανά μονάδα ξηρής ρητίνης (meq/g) ή ανά μονάδα διογκωμένης με υγρό ρητίνης (meq/mL), τα οποία μπορούν να ανταλλαγούν
- Συνήθεις ρητίνες: 3 – 6 meq/g και 1-2 meq/mL

Εκλεκτικότητα Ρητίνης (1)

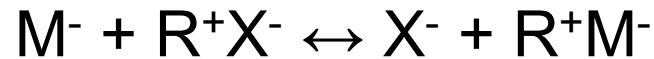
- Παρουσίαση αυξημένης προτίμησης για ένα συγκεκριμένο ιόν σε σχέση με ένα άλλο
- Εκφράζεται με **συντελεστή εκλεκτικότητας**
  - Ισούται με σταθερά ισορροπίας αντίδρασης ιονανταλλαγής ιόντων

Εκλεκτικότητα Ρητίνης (2)

- Ανταλλαγή κατιόντος:

- Ανταλλαγή ανιόντος

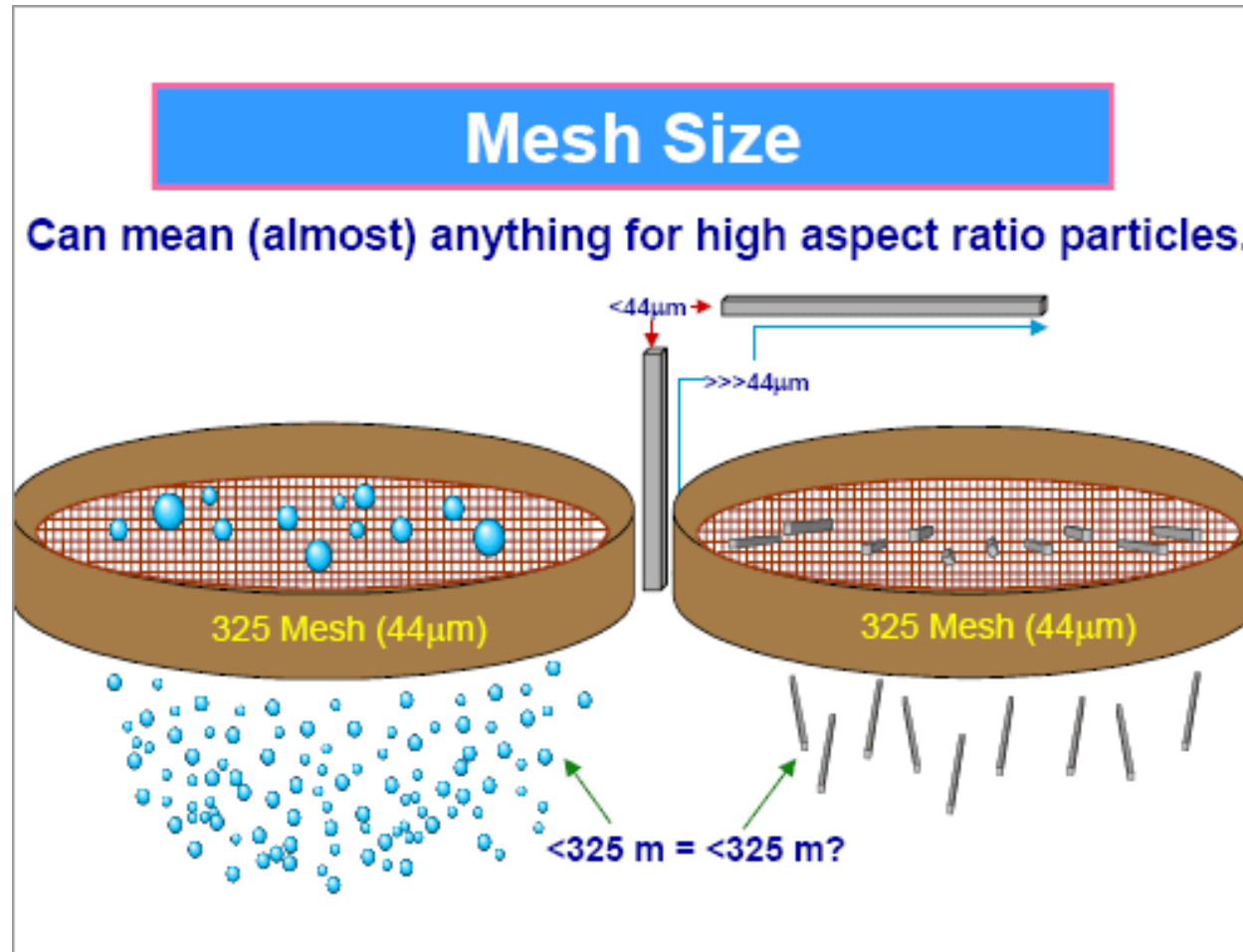
- $[X]$ και $[M]$ συγκεντρώσεις δύο ομώνυμα φορτισμένων ιόντων στο διάλυμα (meq/mL)
- $[XR]$ ή $[X]_r$ και $[MR]$ ή $[M]_r$ συγκεντρώσεις στη ρητίνη (meq/g)

$$K_X^M = \frac{[X][MR]}{[M][XR]} = \frac{[X][M]_r}{[M][X]_r}$$

Μέγεθος Κόκκων Ρητίνης

- Πρέπει να είναι αρκετά μικρό
  - Όστε επιφάνεια επαφής μεγάλη
- Όχι πολύ μικρό
  - Όστε η ταχύτητα ροής στη στήλη να μην είναι πολύ μικρή
- Έκφραση
  - mm
  - (Συνηθέστερα) σε μονάδες **mesh** Αμερικανικής Πρότυπης Κλίμακας Κοσκίνων
- mesh: αριθμός οπών ανά ίντσα (κοσκίνου από το οποίο διέρχεται η ρητίνη)
- Αναλυτικές ρητίνες: 50 – 200 mesh

Έννοια mesh κοσκίνων για έκφραση μεγέθους κόκκων

Συσχέτιση μονάδων mesh και mm για έκφραση μεγέθους κόκκων

STANDARD MESH OPENING PARTICLE

Tyler	U.S.	mm	inches	
4	4	4.75	0.187	●
6	6	3.35	0.132	●
8	8	2.36	0.094	●
10	12	1.70	0.066	●
12	14	1.40	0.056	●
14	16	1.18	0.047	●
16	18	1.00	0.039	●
20	20	0.85	0.033	●
24	25	0.71	0.028	●
28	30	0.60	0.023	●
32	35	0.50	0.020	●
35	40	0.425	0.017	●
42	45	0.355	0.014	●
48	50	0.300	0.012	●
60	60	0.250	0.0098	●
65	70	0.212	0.0083	●
80	80	0.180	0.0070	●
100	100	0.150	0.0059	●
115	120	0.125	0.0049	●
150	140	0.106	0.0041	●
170	170	0.090	0.0035	●
200	200	0.075	0.0029	●
250	230	0.063	0.0025	●
270	270	0.053	0.0021	●
325	325	0.045	0.0017	●
400	400	0.038	0.0015	●
—	500	0.025	0.0010	●

Αριθμός Διακλαδώσεων Ρητίνης (1) (Degree of Cross – Linkage)

- Διακλαδώσεις στο συμπολυμερές μόριο ρητίνης συνήθως συνίσταται από διβινυλοβενζόλιο ή φορμαλδεΰδη
- Αριθμός διακλαδώσεων: εκατοστιαία περιεκτικότητα σε διβινυλοβενζόλιο
- Συνήθως 8-10, σε ρητίνες Dowex δηλώνεται με αριθμό που ακολουθεί το τύπο της ρητίνης. Π.χ. Dowex 50 X8

Αριθμός Διακλαδώσεων Ρητίνης (2) (Degree of Cross – Linkage)

- Επηρεάζει δραστικά τη συμπεριφορά της ρητίνης
- Αύξηση συνεπάγεται:
  - Αύξηση συνεκτικότητας
  - Μείωση διόγκωσης κατά επαφή με νερό
  - Μείωση πορώδους
  - Μείωση διαλυτότητας ρητίνης
  - Μείωση ταχύτητας ροής δια μέσου στήλης
  - Αύξηση ανταλλακτικής χωρητικότητας
  - Μείωση ταχύτητας ιονανταλλαγής

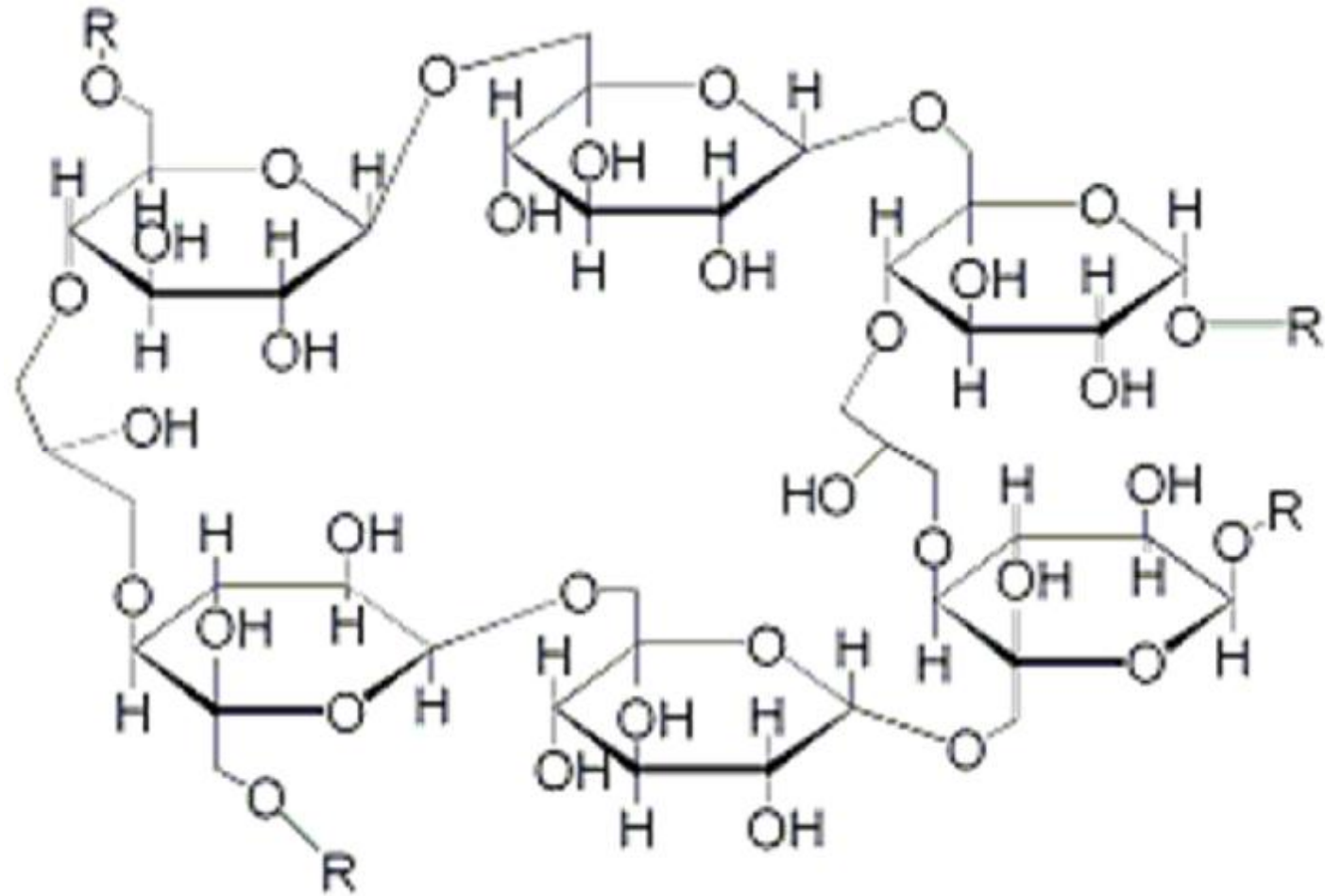
Αριθμός Διακλαδώσεων Ρητίνης (3) (Degree of Cross – Linkage)

- Ταχύτητα ιονανταλλαγής εξαρτάται:
  - Ταχύτητα διάχυσης ιόντων στο μόριο ρητίνης
- Όσο συνεκτικότερη η ρητίνη (λόγω μεγάλου αριθμού διακλαδώσεων), τόσο δυσκολεύονται τα ιόντα να διεισδύσουν μέσα στο δίκτυο για να βρουν ιόντα να ανταλλάγουν
- Αξιοποίηση για διαχωρισμό ιόντων με διαφορετικές ιοντικές ακτίνες με εκλογή ρητινών με κατάλληλο αριθμό διακλαδώσεων

Μέγεθος Πόρων

- Μέγεθος πόρων ρητινών πολυστυρολίου περιορίζει τη χρήση σε ιόντα με $MB < 500$
- Μεγαλύτερα μόρια δεν μπορούν να διαχυθούν μέσα στη ρητίνη
- Ιονανταλλακτικές πηκτές (gels) χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερους πόρους και χρησιμοποιούνται για διαχωρισμούς μεγαλομορίων (π.χ. πρωτεΐνες)

Δομή Ιονανταλλακτικών Πηκτών (Sephadex gels)

Πίνακας Διαθέσιμων Πηκτών Sephadex με Περιοχή Κλασμάτωσης

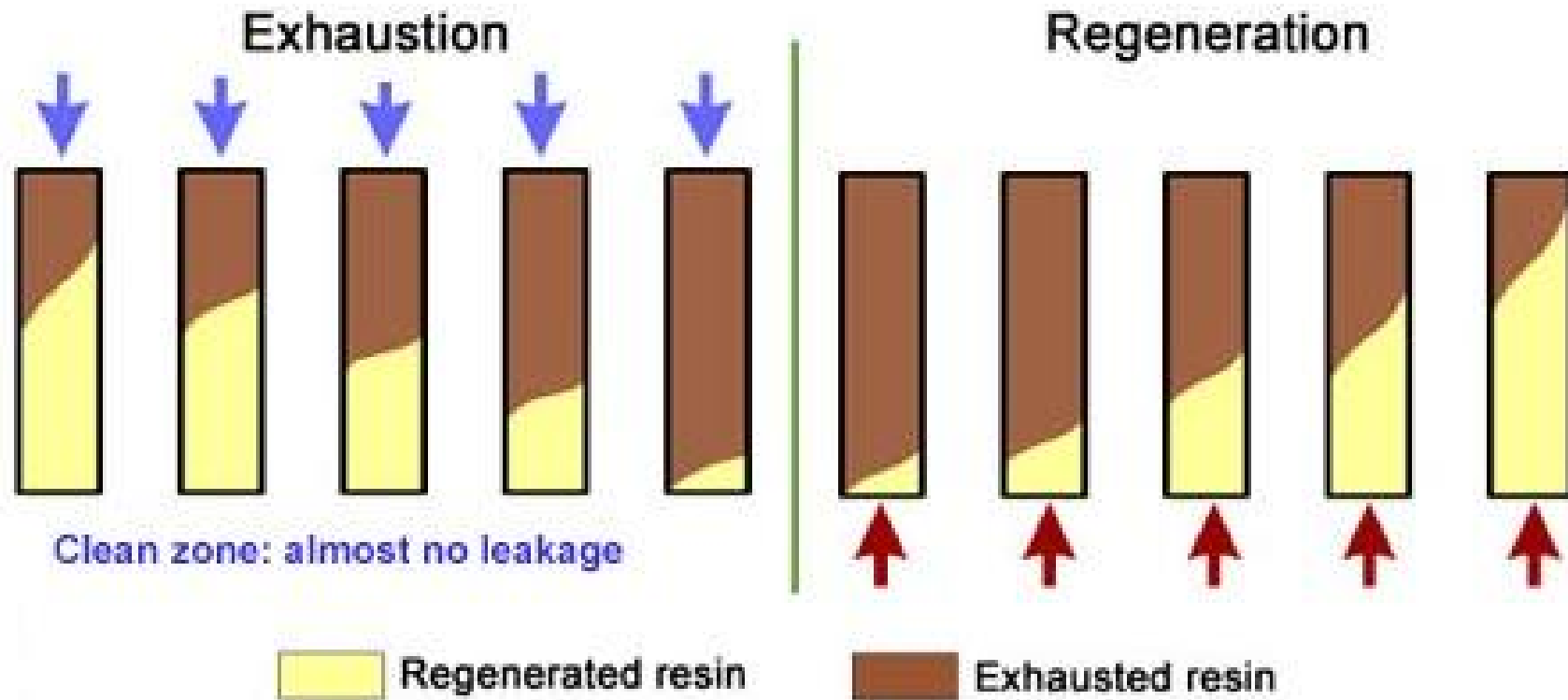
Table 5. Properties of Sephadex.

Gel type	Dry bead size μm	Fractionation range Globular proteins	Fractionation range Dextran	Swelling factor ml/g
Sephadex G-10	40 - 120	- 700	- 700	2 - 3
Sephadex G-15	40 - 120	- 1 500	- 1 500	2.5 - 3.5
Sephadex G-25 Coarse	100 - 300	1 000 - 5 000	100 - 5 000	4 - 6
Sephadex G-25 Medium	50 - 150	1 000 - 5 000	100 - 5 000	4 - 6
Sephadex G-25 Fine	20 - 80	1 000 - 5 000	100 - 5 000	4 - 6
Sephadex G-25 Superfine	10 - 40	1 000 - 5 000	100 - 3 000	4 - 6
Sephadex G-50 Coarse	100 - 300	1 500 - 30 000	500 - 10 000	9 - 11
Sephadex G-50 Medium	50 - 150	1 500 - 30 000	500 - 10 000	9 - 11
Sephadex G-50 Fine	20 - 80	1 500 - 30 000	500 - 10 000	9 - 11
Sephadex G-50 Superfine	10 - 40	1 500 - 30 000	500 - 10 000	9 - 11
Sephadex G-75	40 - 120	3 000 - 80 000	1 000 - 50 000	12 - 15
Sephadex G-75 Superfine	10 - 40	3 000 - 70 000	1 000 - 50 000	12 - 15
Sephadex G-100	40 - 120	4 000 - 150 000	1 000 - 100 000	15 - 20
Sephadex G-100 Superfine	10 - 40	4 000 - 100 000	1 000 - 100 000	15 - 20
Sephadex G-150	40 - 120	5 000 - 300 000	1 000 - 150 000	20 - 30
Sephadex G-150 Superfine	10 - 40	5 000 - 150 000	1 000 - 150 000	18 - 22
Sephadex G-200	40 - 120	5 000 - 600 000	1 000 - 200 000	30 - 40
Sephadex G-200 Superfine	10 - 40	5 000 - 250 000	1 000 - 150 000	20 - 25

Αντιστρεπτότητα Ρητινών

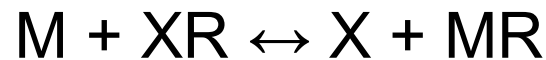
- Ουσιώδες γνώρισμα
- Είναι δυνατή η αναγέννηση και επαναχρησιμοποίησή τους
- Π.χ. Στη στήλη για την αποσκλήρυνση του νερού τα ιόντα Na^+ της ρητίνης αντικαθίστανται πλήρως από ιόντα Ca^{2+}
  - Η στήλη αναγεννάται με διαβίβαση μέσα από τη στήλη πυκνού διαλύματος NaCl
  - Χρήση NaCl στα πλυντήρια πιάτων

Αναγέννηση Στηλών Ιονανταλλακτικών Ρητινών

Συντελεστής Κατανομής K_D ιόντος μεταξύ ρητίνης και διαλύματος

- Για τη γενική αντίδραση ιονανταλλαγής (τα φορτία παραλείπονται χάριν απλότητας)

- Εάν το M σε σχετικά μικρή συγκέντρωση (ποσότητα να μην υπερβαίνει το 5% της ανταλλακτικής χωρητικότητας) ισχύει η σχέση:

$$K_D = \frac{[MR]}{[M]} = \frac{\text{ποσότητα ιόντος στη ρητίνη ανά g ρητίνης}}{\text{ποσότητα ιόντος στο διάλυμα ανά mL διαλύματος}}$$

Τεχνικές Χρήσεως Ρητινών (1)

- **Τεχνική λουτρού:**
  - Ρητίνη τοποθετείται μαζί με το διάλυμα δείγματος μέσα σε υποδοχέα και αναταράσσεται μέχρι αποκατάστασης ισορροπίας
  - Απομάκρυνση ρητίνης με διήθηση, απόχυση ή φυγοκέντρηση
  - Αναγέννηση και επαναχρησιμοποίηση
  - Πλεονέκτημα η απλότητα
  - Σημασία έχει η εκλεκτικότητα της ρητίνης για το ιόν ή ιόντα του διαλύματος

Τεχνικές Χρήσεως Ρητινών (2)

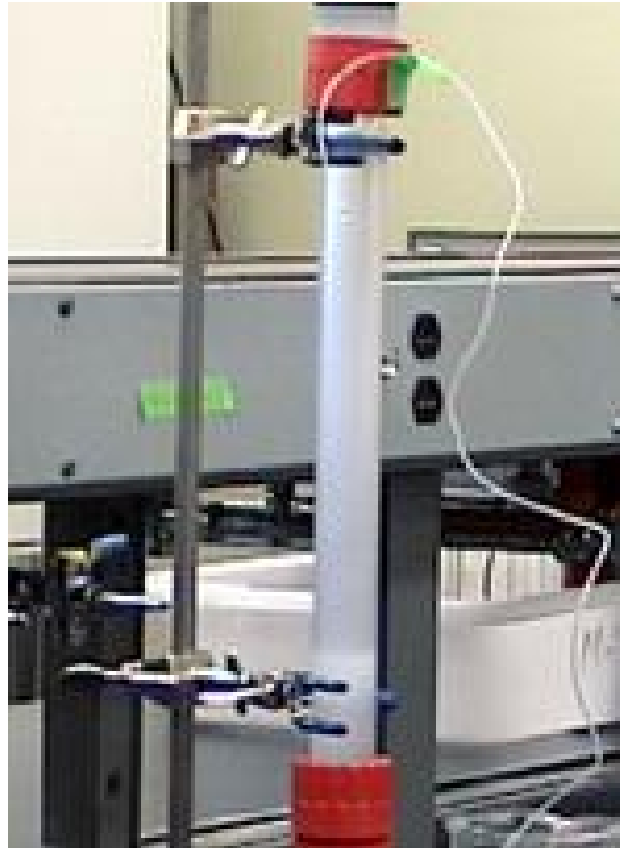
- **Τεχνική στήλης:**
  - Ρητίνη εντός κατακόρυφου σωλήνα με πορώδη πυθμένα
  - Υγρά τροφοδότησης και αναγέννησης της στήλης ρέουν από πάνω προς τα κάτω
  - Συμβαίνουν πολυάριθμες τεχνικές λουτρού στα επάλληλα στρώματα ρητίνης

Τεχνικές Χρήσεως Ρητινών (3)

- Τεχνική στήλης:

- Ποσοτική ιονανταλλαγή, ανεξάρτητα από εκλεκτικότητα ρητίνης προς συγκεκριμένο ιόν, αρκεί να μην υπερβούμε την ανταλλακτική χωρητικότητα
- Στήλες με ιονανταλλακτικές ρητίνες χρησιμοποιούνται στην εκχύλιση στερεής φάσης και υγροχρωματογραφία

Τεχνική Στήλης

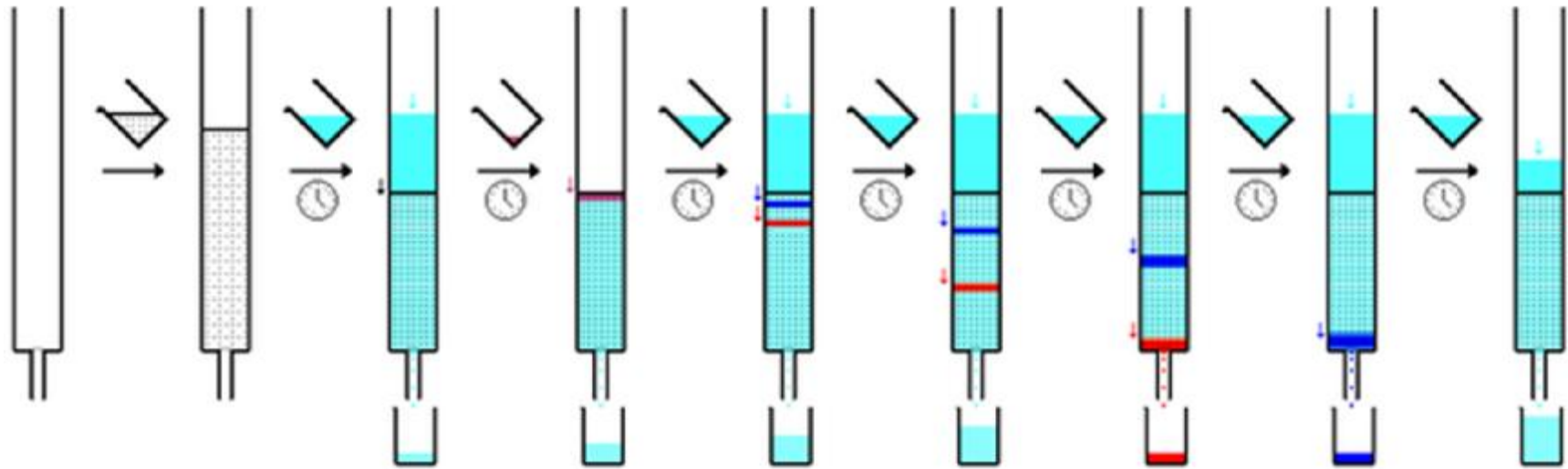

Στάδια Διαχωρισμού με Τεχνική Στήλης

1. Διαβίβαση διαλύματος του προς διαχωρισμό ουσιών μέσα από τη στήλη
  - Τα ανταλασσόμενα ιόντα κατακρατούνται από τη ρητίνη της στήλης
  - Οι μη ηλεκτρολύτες και τα αντιθέτου φορτίου ιόντα διέρχονται από τη στήλη
2. Έκλυση της στήλης με κατάλληλο διαλύτη
  - Σταδιακή εκτόπιση ιόντων που έχουν κατακρατηθεί
  - Έξοδος ιόντων από τη στήλη σε ξεχωριστά κατά το δυνατόν κλάσματα

Στάδια διαχωρισμού με στήλη

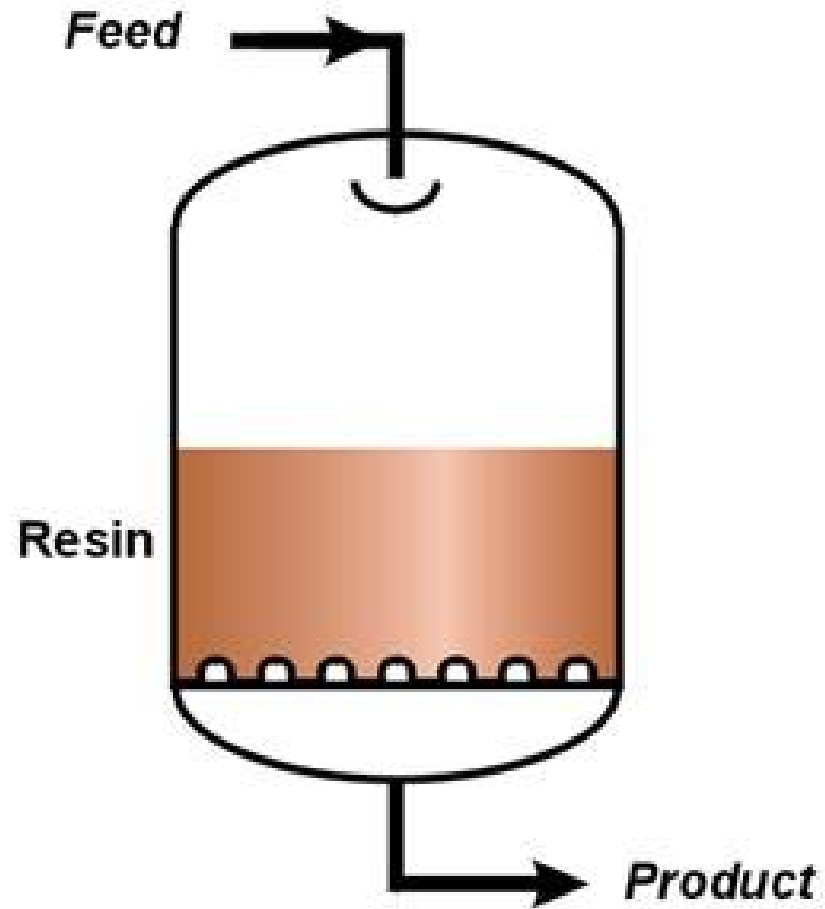
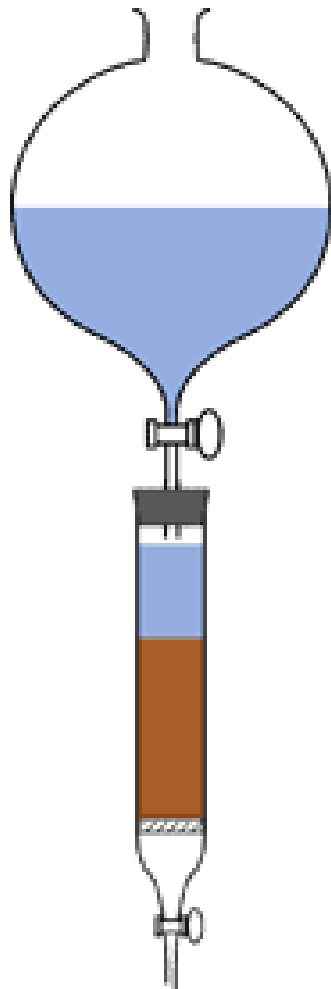
- 1: Τοποθέτηση ρητίνης στη στήλη
- 2: Διαβίβαση υγρού ενεργοποίησης
3. Προσθήκη διαλύματος δείγματος
4. Προσθήκη υγρού για σταδιακή έκλυση ιόντων

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (1)

- Ποικίλες εφαρμογές
  - Σε βιομηχανική κλίμακα
  - Σε εργαστηριακή κλίμακα
- Μέγεθος στηλών ποικίλλει:
  - Λίγα m^3 (αναλυτικές στήλες)
  - Πολλά m^3 (παρασκευαστικές στήλες)
- Διάμετρος στήλης εξαρτάται από
  - Ποσότητα κατεργαζόμενης ύλης
- Μήκος στήλης εξαρτάται από
  - Δυσκολία εκτελούμενων διαχωρισμών

Εργαστηριακή (αριστερά) και Βιομηχανική (δεξιά) Χρήση Ρητινών

Στήλες Ρητινών για Εργαστηριακή Χρήση

Βιομηχανική Χρήση Ρητινών

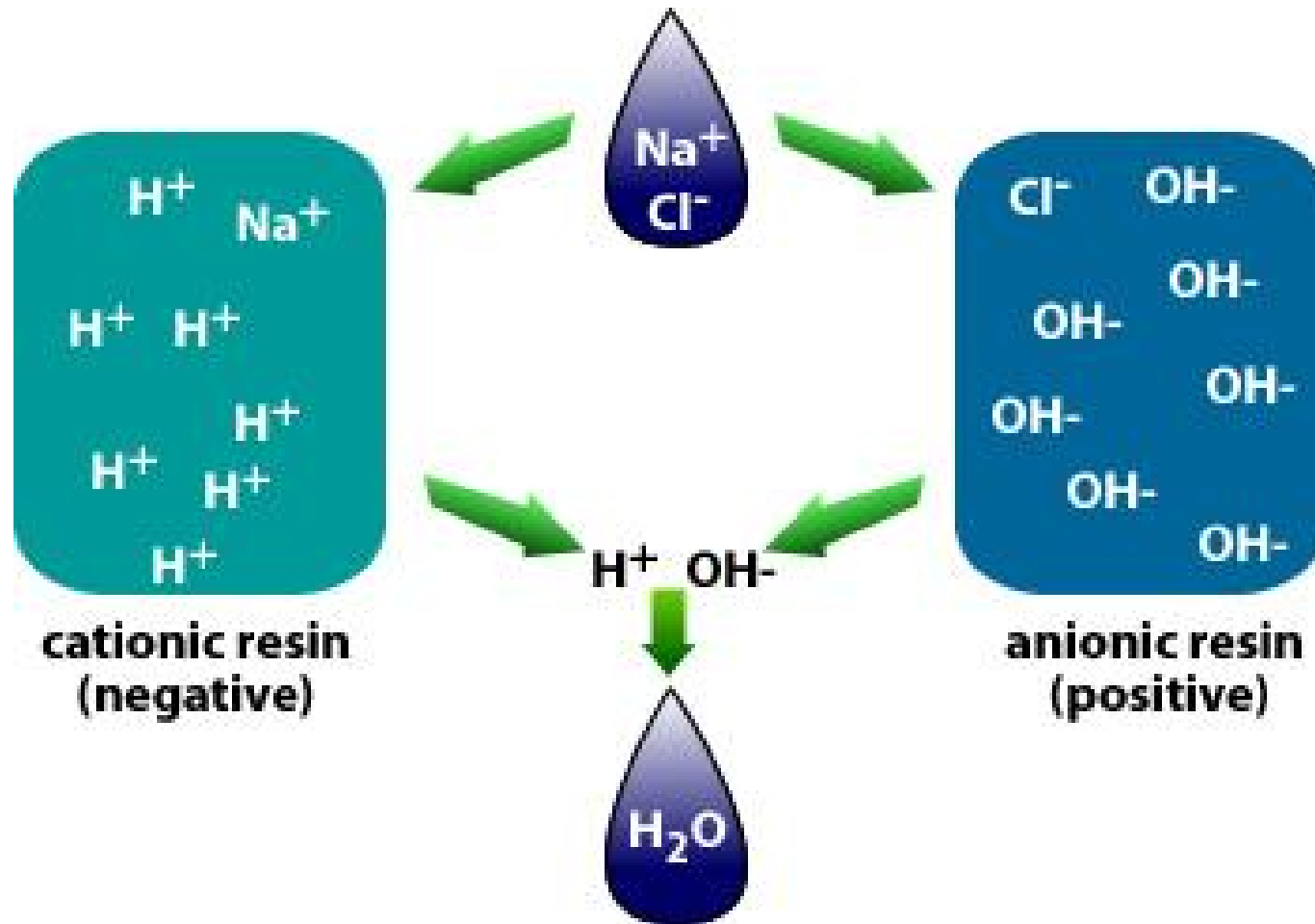
Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (2)

Απιονισμός Ύδατος

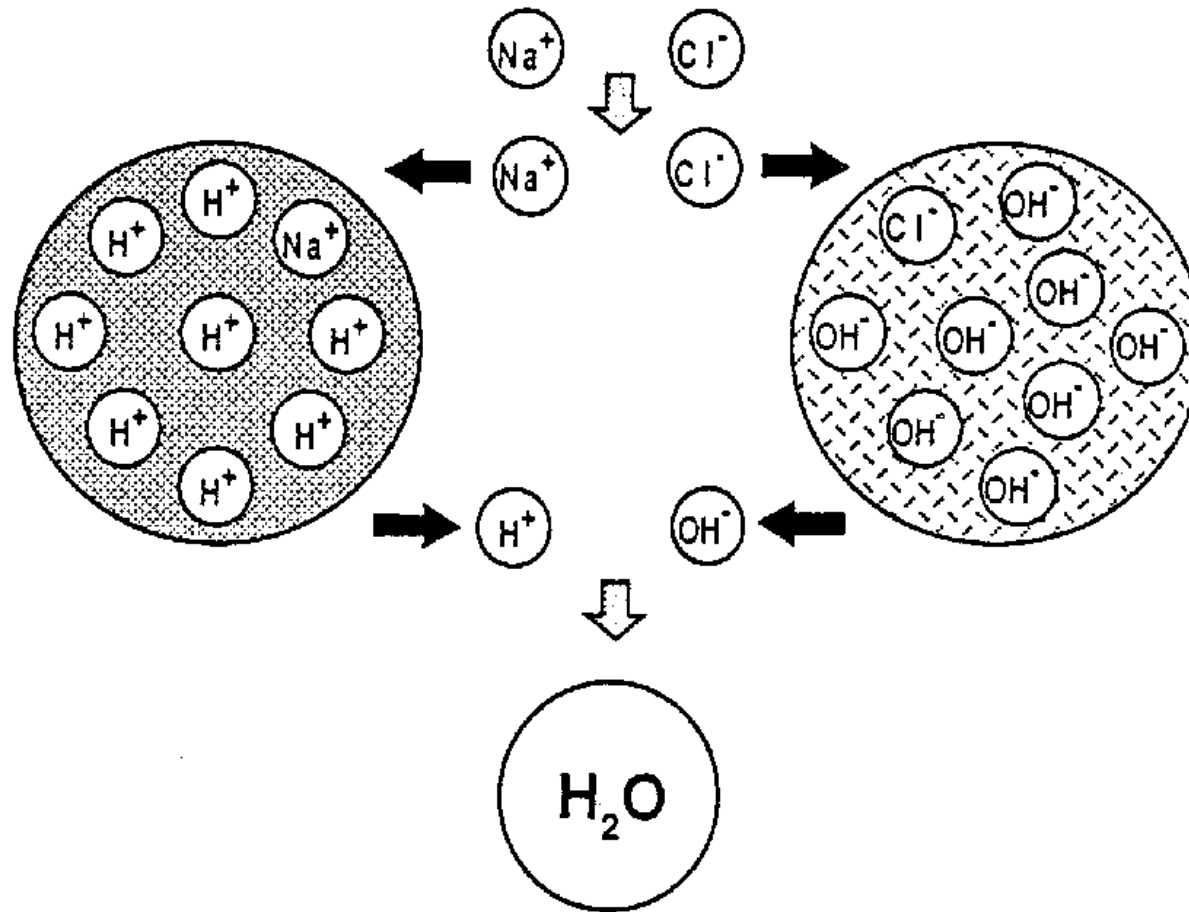
(λήψη απιονισμένου ύδατος)

- Διαβίβαση φυσικού νερού διαδοχικά μέσα από κατιονανταλλακτική και ανιονανταλλακτική ρητίνη ή μέσα από μείγμα τους, που βρίσκονται υπό μορφή H^+ και OH^- , πετυχαίνεται πλήρης απομάκρυνση των ιόντων του.
- Απιονισμένο νερό (deionised water) χρησιμοποιείται ευρύτατα αντί του απεσταγμένου νερού
- Το απιονισμένο νερό δεν είναι απαλλαγμένο οργανικών ενώσεων.

Πορεία Απιονισμού Ύδατος

Απιονισμός Ύδατος

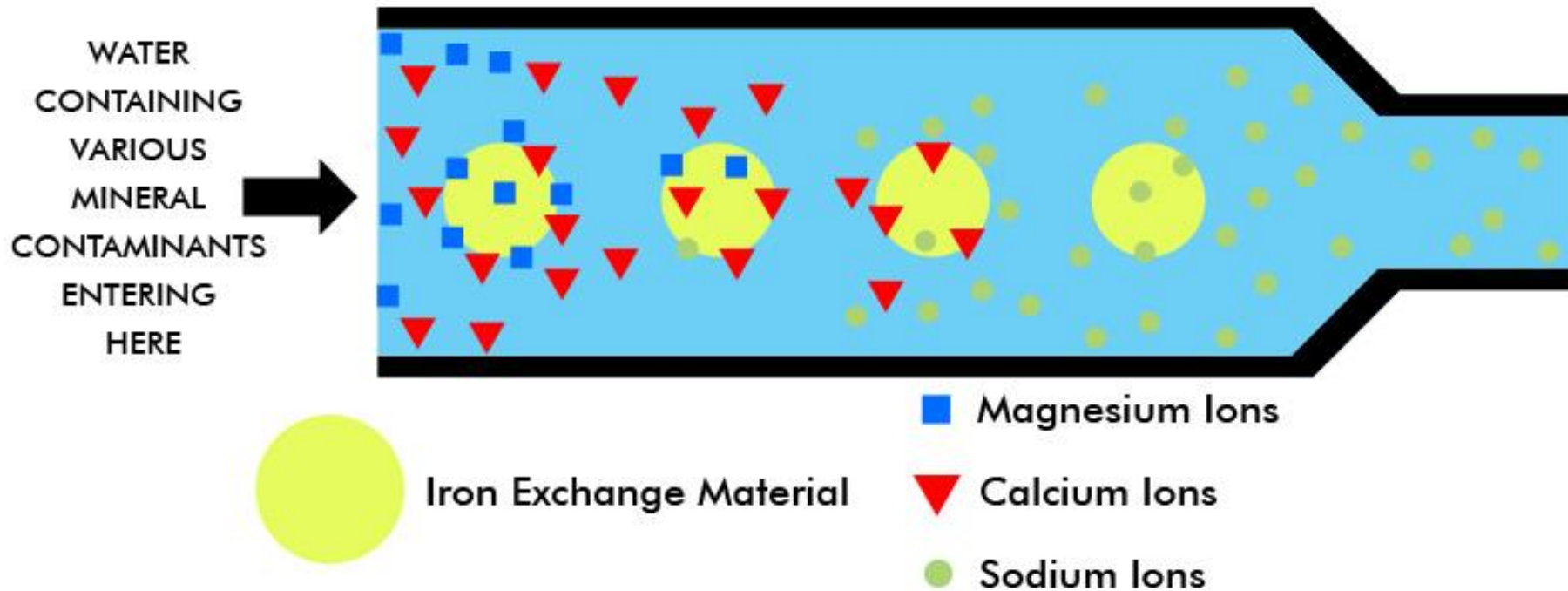

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (3)

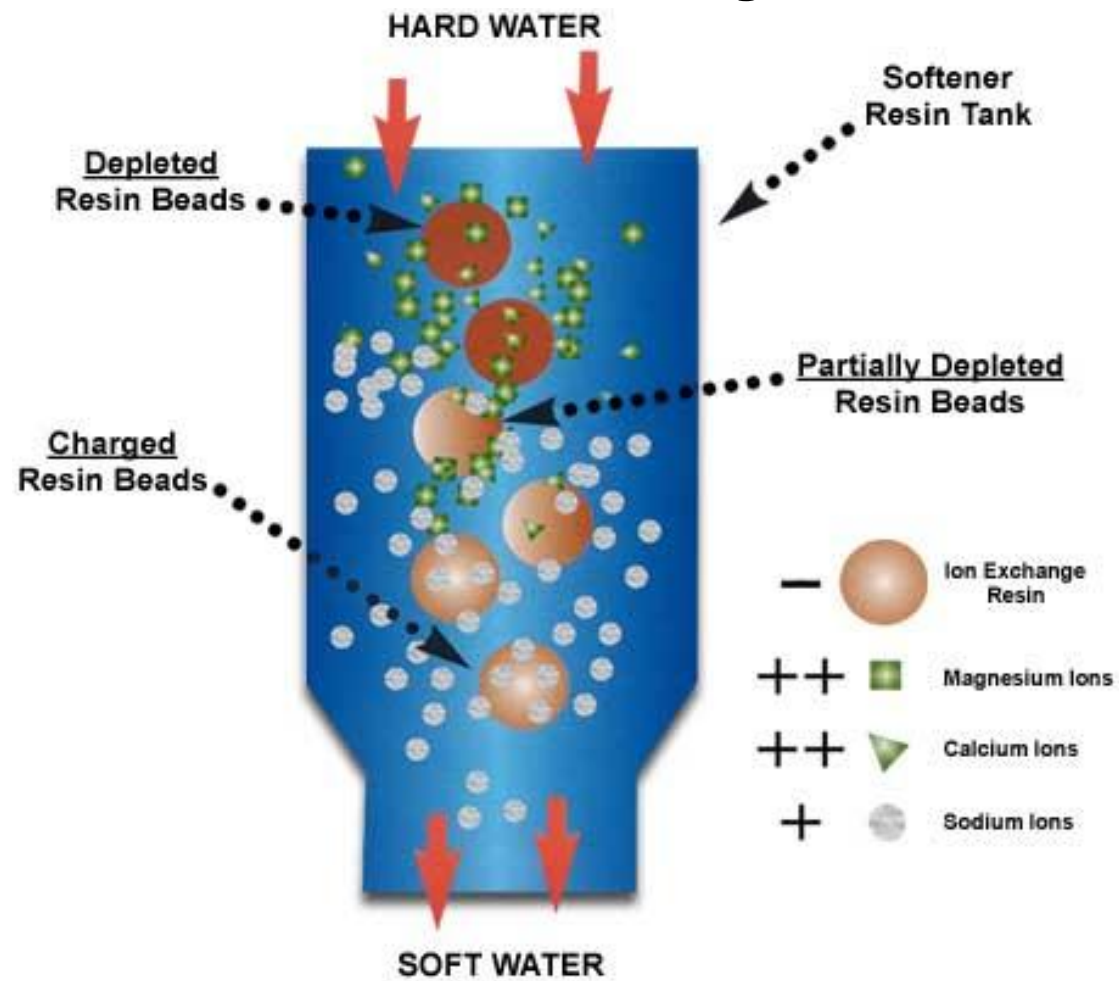
Αποσκλήρυνση Ύδατος

- Ύδατα υψηλής σκληρότητας διαβιβάζονται μέσα από κατιονανταλλακτική ρητίνη με μορφή ιόντων Na^+
- Τα ιόντα Ca^{2+} και Mg^{2+} ανταλλάσσονται με ιόντα Na^+

Πορεία Αποσκλήρυνσης Ύδατος

Διαδικασία Αποσκλήρυνσης Ύδατος

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (4)

Απομάκρυνση Παρεμποδιζόντων Ιόντων και Μη Ηλεκτρολυτών

- Συνήθως ενδιαφέρει ο διαχωρισμός κατιόντων από παρεμποδίζοντα ανιόντα ή ανιόντων από παρεμποδίζοντα κατιόντα
- Παραδείγματα:
  1. Απομάκρυνση φωσφορικών ιόντων με ανιονανταλλακτική ρητίνη, πριν από συμπλοκομετρική ογκομέτρηση Ca^{2+} και Mg^{2+} με EDTA

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (5)

Απομάκρυνση Παρεμποδιζόντων Ιόντων και Μη Ηλεκτρολυτών

2. Απομάκρυνση με κατιονανταλλακτική ρητίνη Ca^{2+} , Fe^{3+} , Al^{3+} που παρεμποδίζουν τον προσδιορισμό φωσφορικών
3. Απομάκρυνση ιχνών βαρέων μετάλλων (Fe, Co, Zn) με χηλικές ρητίνες από πυκνά διαλύματα αλάτων αλκαλίων και αλκαλικών γαιών

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (6)

Απομάκρυνση Παρεμποδιζόντων Ιόντων και Μη Ηλεκτρολυτών

- Σημαντική εφαρμογή ο διαχωρισμός ιόντων από μη ηλεκτρολύτες
  - Χρήση στη φαρμακευτική ανάλυση για διαχωρισμό ιοντικών δραστικών από έκδοχα
    - μη ηλεκτρολύτες
  - Παράδειγμα: κατιοντική βιταμίνη B₁ διαχωρίζεται από παρεμποδίζουσες μη ιοντικές ουσίες που βρίσκονται σε δείγμα ζύμης, με κατιονανταλλακτική ρητίνη

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (7)

Διαχωρισμοί

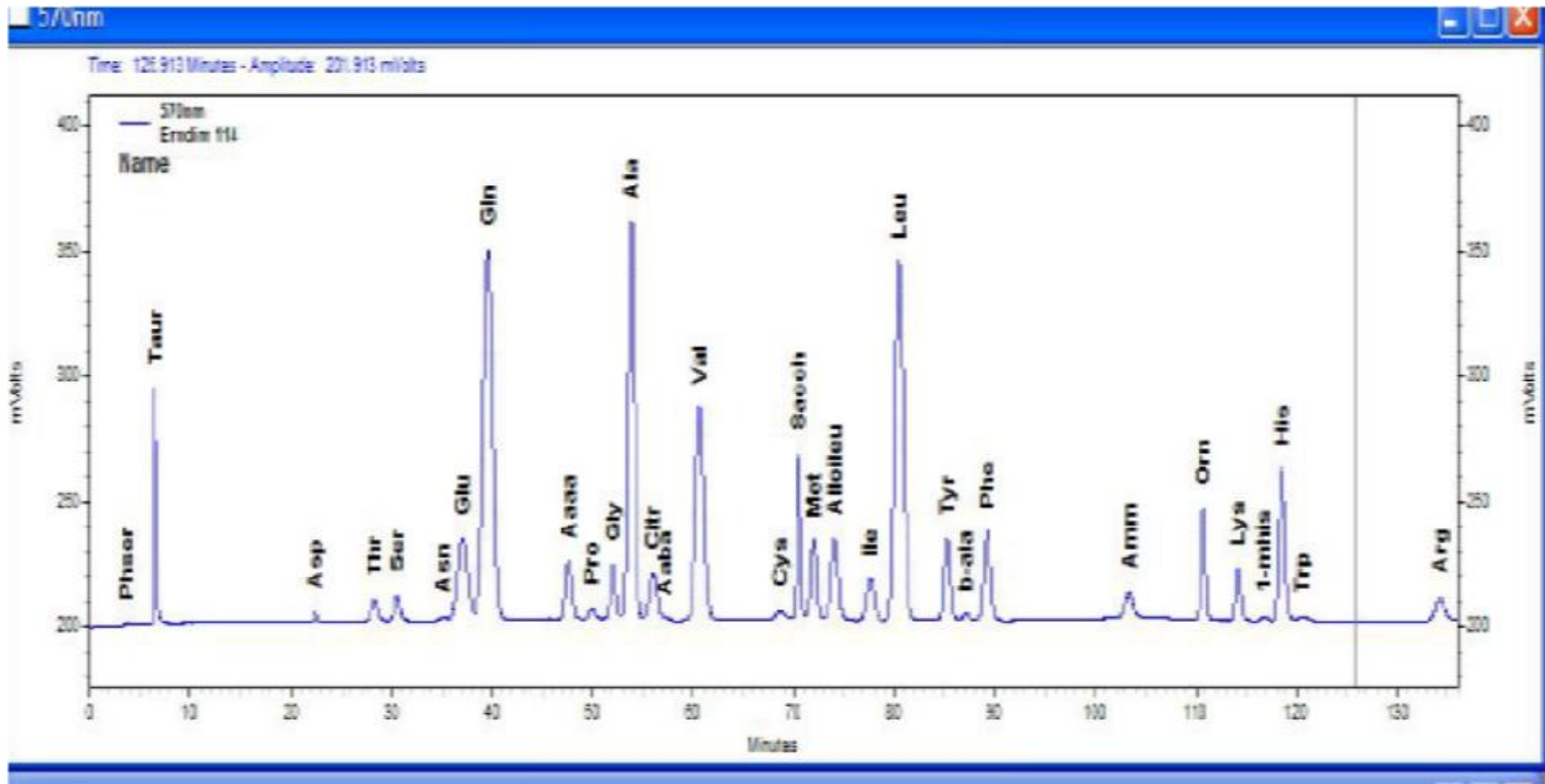
- Σπουδαιότερη εφαρμογή ιονανταλλαγής οι αναλυτικοί διαχωρισμοί ανοργάνων και οργανικών ιόντων
- Κατάλληλη επιλογή:
  - Ιονανταλλακτικής ρητίνης,
  - Υγρού έκλουσης
  - Πειραματικών συνθηκών (pH, θερμοκρασία, μήκος στήλης)

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (8)

Διαχωρισμοί

- Αξιοποίηση με ανάπτυξη της υδροχρωματογραφίας ιονανταλλαγής
- Σημαντικότερη εφαρμογή η ανάλυση μείγματος αμινοξέων με κατιονανταλλακτική ρητίνη και βαθμιαία αύξηση του pH στο υγρό έκλουσης

Χρωματογράφημα Διαχωρισμού Αμινοξέων

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (9)

Διαχωρισμοί Μεταλλοϊόντων

- Διαχωρίζονται με μορφή:
  - Εφυδατωμένων κατιόντων με κατιονανταλλακτική ρητίνη
  - Ανιοντικών συμπλόκων με ανιονανταλλακτική ρητίνη
- Παράδειγμα: Μείγμα Ni(II), Mn(II), Co(II), Cu(II), Fe(III), Zn(II) διαχωρίζεται σε ανιονανταλλακτική ρητίνη με μεταβολή συγκέντρωσης HCl στο υγρό έκλουσης (σχηματίζονται χλωρισύμπλοκα)

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (10)

Διαχωρισμοί Μεταλλοϊόντων

- Παράδειγμα: Διαχωρισμός σπανίων γαιών με ιονανταλλαγή βάσει της διαφοροποίησης των συντελεστών κατανομής συμπλόκων με EDTA

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (11) Διαχωρισμοί Οργανικών Ουσιών

- Παράδειγμα: Διαχωρισμός σακχάρων και παρόμοιων *cis*-πολυυδροξυλιωμένων ενώσεων (μαννίτης, σορβίτης) με ανιονανταλλακτική ρητίνη μετά από σχηματισμό ανιόντων με βορικά

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (12)

Συμπύκνωση Αραιών Ηλεκτρολυτών και Ανάληψη Ιχνοστοιχείων

- Χρησιμοποιούνται ρητίνες για τη συμπύκνωση, απομόνωση και ανάληψη διαφόρων ιοντικών συστατικών, που βρίσκονται σε ίχνη σε αραιά διαλύματα
- Μεγάλοι όγκοι του αραιού διαλύματος διαβιβάζονται μέσα από τη ρητίνη που στη συνέχεια εκκλύονται με μικρούς όγκους υγρού

Εφαρμογές Ιονανταλλαγής (13)

Στοιχειομετρικές Αντικαταστάσεις

- Συχνά ενδιαφέρει ο προσδιορισμός **ολικής συγκέντρωσης κατιόντων** ενός διαλύματος
- Διαβίβαση του διαλύματος δείγματος μέσα από στήλη ισχυρά όξινης ρητίνης στη μορφή H^+
- Κατακρατούνται τα ιόντα στη ρητίνη με σύγχρονη απελευθέρωση ισοδύναμης ποσότητας H^+ στο έκλουσμα
- Ογκομετρείται το έκλουσμα και τα υγρά έκπλυσης με πρότυπο διάλυμα $NaOH$
- Ανάλογα μπορεί να γίνει ο προσδιορισμός ολικής περιεκτικότητας ανιόντων με χρήση ισχυρά βασικής ανιονανταλλακτικής ρητίνης και ογκομέτρηση του εκλούσματος με πρότυπο διάλυμα HCl